

ซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่น และการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ Soft Power: Driving Local Public Policy Forward and Waste Management in Chaiyaphum Province

ทักษิณ ประชาโมญี¹, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์² และ กำพล ศรีโท³
Thaksin Prachamon¹, Termsak Thong-in² and Kampol Sritho³

Received: 17 February 2026; Revised: 15 March 2026; Accepted: 16 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะ 2) สร้างซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะ และ 3) ประเมินผลการดำเนินการใช้ซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน 390 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการเสวนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 14 คน ในพื้นที่ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนาความ และการอธิบายความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะ มีการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย การปฏิบัติตามหลัก 3Rs เป็นวัฒนธรรมชุมชนผ่านกิจกรรมและแรงจูงใจ รวมถึงการบูรณาการนโยบาย การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และระบบสนับสนุนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การสร้างซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะและการจัดการขยะเกิดจากพลังชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายชุมชน (2) การสร้างแรงจูงใจของชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ (4) การสร้างกลไกชุมชน 3) การประเมินผลการใช้ซอฟต์แวร์ในการจัดการขยะ มีความเหมาะสมของนโยบายท้องถิ่น การสื่อสารและโครงสร้างที่เข้าถึงง่าย รวมถึงพลังการขับเคลื่อนชุมชนด้วยการสร้างแรงจูงใจ การกำหนดเป้าหมาย การมีส่วนร่วม และกลไกชุมชน

คำสำคัญ: ซอฟต์แวร์; นโยบายสาธารณะท้องถิ่น; การจัดการขยะ

^{1 2 3} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: pracha.thaks@gmail.com

Abstract

This research aimed to (1) analyze local public policies on waste management, (2) develop soft power for driving local public policy implementation and waste management, and (3) evaluate the outcomes of applying soft power to local public policy implementation and waste management in Chaiyaphum Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative sample consisted of 390 residents selected through questionnaire surveys. Qualitative data were obtained from 18 key informants - local leaders, committee members, and experts through in-depth interviews, as well as from 14 participants in focus group discussions conducted in Ban Thaen Subdistrict, Ban Thaen District, Chaiyaphum Province. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, while qualitative data were analyzed through descriptive and interpretive content analysis.

The findings revealed that: (1) local public policies on waste management were characterized by accessible communication, the internalization of the 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) as a community culture through activities and incentives, and the integration of policy design, communication, participation, and support systems aligned with local culture; (2) the development of soft power for driving public policy and waste management emerged from four dimensions of community strength: (a) community goal setting, (b) community-based incentives, (c) community participation, and (d) the establishment of community mechanisms; and (3) the evaluation of soft power application in waste management indicated the appropriateness of local policies, accessible communication and structural arrangements, and strong community-driven momentum through incentives, goal setting, participation, and community mechanisms.

Keywords: Soft Power; Local Public Policy; Waste Management

บทนำ

การจัดการขยะมูลฝอย เป็นประเด็นท้าทายสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561–2580) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การลดมลพิษ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580, 2561) อย่างไรก็ตาม ปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

อย่างต่อเนื่องจากการขยายตัวของการบิน การผลิต และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ส่งผลให้หลายพื้นที่ประสบปัญหาการจัดการขยะที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการคัดแยกที่ต้นทาง ระบบกำจัดขยะที่เหมาะสม และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและกลไกการจัดการขยะให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ทั้งในด้านการจัดบริการสาธารณะ การพัฒนาระบบกำจัดขยะ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) สำหรับจังหวัดชัยภูมิ แม้เป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายและประชาชนมีความเข้าใจต่อระบบการปกครองท้องถิ่น แต่พื้นที่ยังคงเผชิญปัญหาการสะสมของขยะมูลฝอย การกำจัดที่ไม่ถูกวิธี และข้อจำกัดด้านทรัพยากรในการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ, 2564; ปัญญา คล้ายเดช และทักษิณ ประชาโมญ, 2567)

โดยเฉพาะในตำบลบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเกษตร และการขยายตัวของชุมชน ส่งผลให้ระบบการจัดการขยะของท้องถิ่นเผชิญความท้าทายทั้งด้านการคัดแยก การจัดเก็บ และการกำจัดขยะอย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (เทศบาลตำบลบ้านแท่น, 2564) ในบริบทดังกล่าว แนวคิดซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงสังคมในการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยพลังของค่านิยม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมแทนการใช้มาตรการบังคับ ทั้งนี้ Nye (2005) อธิบายว่าซอฟต์พาวเวอร์เป็นพลังของการโน้มน้าวที่สามารถสร้างความร่วมมือและการยอมรับร่วมกันในสังคม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผ่านการกำหนดเป้าหมายร่วมของชุมชน การสร้างแรงจูงใจ และการเสริมสร้างกลไกชุมชนให้เข้มแข็ง นอกจากนี้ ชุมชนตำบลบ้านแท่น ยังมีศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะโดยบูรณาการค่านิยมท้องถิ่น เช่น งานบุญ ปลอดขยะ ตลาดสีเขียว และบทบาทของวัด โรงเรียน และผู้นำชุมชน ควบคู่กับการประยุกต์ใช้หลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง อันเป็นแนวทางสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน (ปิยพันธุ์ แสงทอง และคณะ, 2563)

จากบริบทดังกล่าว การวิจัยจึงมุ่งศึกษาประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิมีลักษณะและกระบวนการดำเนินการอย่างไร (2) รูปแบบการสร้างซอฟต์พาวเวอร์ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิควรเป็นอย่างไร และ (3) การประเมินผลการดำเนินการใช้ซอฟต์พาวเวอร์ในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวควรมีแนวทางอย่างไร เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่สามารถเสริมสร้างจิตสาธารณะ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และต่อยอดเป็นต้นแบบการจัดการขยะชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อสร้างซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อประเมินผลการดำเนินการใช้ซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)) โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และมีการปฏิบัติการร่วมโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่เป้าหมาย มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 12 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 8,289 คน และนำมาหากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) จากสูตร Taro Yamane (1967) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน ทำการแจกแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา และลักษณะอาชีพ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าถึงและการสื่อสารข้อมูล กระบวนการมีส่วนร่วม และการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะของประชาชน ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในชุมชน ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในพื้นที่การวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกจ่ายแบบสอบถามกับกลุ่มประชากรตัวอย่างในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ด้วยตนเองทั้งหมด

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผลตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา และลักษณะอาชีพ รวมถึงการเข้าถึงและการสื่อสารข้อมูล กระบวนการมีส่วนร่วม และการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะของประชาชน สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน ประกอบด้วย 1) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 4 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน 3) ผู้บริหารหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) ผู้แทนคณะกรรมการธนาคารขยะ จำนวน 2 คน 5) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา จำนวน 2 คน และ 6) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ตลอดถึงผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วม โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 14 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจข้อมูลพื้นที่ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดประเด็นคำถามลักษณะปลายเปิด ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย และผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ตอนที่ 2 แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสร้างซอฟต์แวร์ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตลอดถึงแบบเสวนากลุ่มเฉพาะ ใช้ในการจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยเพื่อยืนยันและค้นหาข้อมูล

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในพื้นที่การวิจัย ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยพิจารณาจากลักษณะของการมีข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และกระบวนการสัมภาษณ์จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว ตลอดถึงการจัดเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group) ภายหลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว จะดำเนินการจัดเสวนากลุ่มย่อยเพื่อระดมความเห็นและแลกเปลี่ยนมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาจัดกระทำอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการจำแนกองค์ประกอบ เชื่อมโยง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถตีความ อธิบายความ และแปลความหมายตามนัยที่สะท้อนจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอย่างถูกต้องและครบถ้วน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งในลักษณะการพรรณนาความและการอธิบายความ โดยมุ่งค้นหาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ ผลการวิเคราะห์ถูกนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา พร้อมการยกคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลประกอบ เพื่อเสริมความชัดเจน ความสอดคล้อง และความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะ ในจังหวัดชัยภูมิ มีผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

(n=390)

การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารเชิงนโยบาย และกระบวนการมีส่วนร่วม	4.50	.466	มาก
2. ด้านแนวทางหลักการจัดการขยะ 3Rs	4.42	.598	มาก
3. ด้านการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่น และการจัดการขยะ	4.40	.507	มาก
ภาพรวม	4.44	.523	มาก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ

จากตารางที่ 1 พบว่า นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะของตำบลบ้านแท่น มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ ($\bar{X}=4.44$) สะท้อนให้เห็นว่านโยบายดังกล่าว มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารเชิงนโยบาย และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลบ้านแท่น มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=4.50$) ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านแนวทางหลักการจัดการขยะ 3Rs ประชาชนในตำบลบ้านแท่นส่วนมาก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=4.42$) และด้านการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในชุมชน ประชาชนในตำบลบ้านแท่นส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$)

2. การสร้างซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่น และการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การสร้างซอฟต์แวร์ เป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพลังของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 มิติหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างสอดคล้องและเสริมพลังซึ่งกันและกัน ดังนี้ มิติที่ 1 การกำหนดเป้าหมายชุมชน การขับเคลื่อนการจัดการขยะเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายร่วมของชุมชน ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านนโยบาย ซึ่งช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความต่อเนื่องของนโยบายในระดับชุมชน มิติที่ 2 การสร้างแรงจูงใจของชุมชน แรงขับเคลื่อนสำคัญเกิดจากการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการผนวกแนวคิดปลอดขยะเข้ากับประเพณี การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การยกย่องครัวเรือนและชุมชนต้นแบบ รวมถึงการใช้บุคคลต้นแบบ เช่น พระสงฆ์ ครู ผู้นำ และเยาวชน เป็นแกนนำการเปลี่ยนแปลง มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการขยะประสบความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านเวทีร่วมคิดและตัดสินใจ การติดตามแบบโปร่งใส การใช้แรงจูงใจ และการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงวัด โรงเรียน เยาวชน และองค์กรชุมชน และมิติที่ 4 การสร้างกลไกชุมชน ชุมชนได้พัฒนากลไกถาวรเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

ผ่านการปลูกฝังค่านิยมร่วมว่าขยะเป็นความรับผิดชอบของทุกคน การสร้างวัฒนธรรมชุมชนปลอดขยะ การออกแบบนโยบายท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และการจัดตั้งโครงสร้างสนับสนุน เช่น ระบบบริหารจัดการ กองทุนธนาคารขยะ และระบบติดตามประเมินผล

3. การประเมินผลการดำเนินการใช้ซอฟต์แวร์ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า (1) ผลการประเมินนโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะ นโยบายการจัดการขยะของตำบลบ้านแท่น มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่านโยบาย มีความเหมาะสมกับบริบทชุมชนและได้รับการยอมรับอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแสดงว่า นโยบายออกแบบให้เข้าถึงง่าย โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทจริง ขณะเดียวกัน การดำเนินงานตามหลัก 3Rs และการติดตามประเมินผลต่อเนื่อง ยังชี้ให้เห็นว่านโยบายสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวันของประชาชน และสอดคล้องกับวิถีชุมชน จึงเอื้อต่อการขับเคลื่อนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น (2) ผลการประเมินการสร้างซอฟต์แวร์ในการขับเคลื่อนนโยบายและการจัดการขยะ การสร้างซอฟต์แวร์ในการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน เนื่องจากตั้งอยู่บนพลังและทุนทางสังคมของชุมชนอย่างเป็นระบบ ผ่านการกำหนดเป้าหมายร่วม การใช้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นสร้างแรงจูงใจ การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และการพัฒนากลไกชุมชนถาวร แนวทางดังกล่าว ช่วยให้การจัดการขยะเกิดจากความสมัครใจ ความภาคภูมิใจ และความเป็นเจ้าของร่วม จึงสามารถขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปประเด็นในการอภิปรายแยกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะของตำบลบ้านแท่น มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่านโยบายดังกล่าว มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารเชิงนโยบาย และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลบ้านแท่น มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ ความร่วมมือ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม แสดงให้เห็นว่าความโปร่งใสของข้อมูลและการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ ปรัชญาหรือ ไปจนถึงการดำเนินงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นโยบายได้รับการยอมรับในระดับสูง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง (2559) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยหลักในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนมี

บทบาทตั้งแต่รับรู้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติ และติดตามผล ทำให้เกิดความ เป็นเจ้าของร่วมต่อโครงการของรัฐ และช่วยให้การพัฒนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างซอฟต์แวร์ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่น และการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การสร้างซอฟต์แวร์เป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพลัง ของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 มิติหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างสอดคล้องและเสริม พลังซึ่งกันและกัน ดังนี้ มิติที่ 1 การกำหนดเป้าหมายชุมชน บูรณาการมิติสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และนโยบาย เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความยั่งยืนของทิศทางนโยบาย มิติที่ 2 การสร้างแรงจูงใจของชุมชนประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นและประเพณีเป็นฐาน ผสานการสื่อสารเชิง สร้างสรรค์ และใช้ผู้นำทางจิตวิญญาณหรือความคิด เช่น พระสงฆ์และผู้นำชุมชน เพื่อเปลี่ยน ทศนคติ มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน ขยายผลผ่านเวทีร่วมตัดสินใจและกลไก บวร (บ้าน-วัด- โรงเรียน) สร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง และ มิติที่ 4 การสร้าง กลไกชุมชน เปลี่ยนค่านิยมให้เป็นวัฒนธรรมชุมชนปลอดขยะ ผ่านนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและ ระบบสนับสนุนถาวร อาทิ กองทุนธนาคารขยะ และระบบติดตามประเมินผล มีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุขุมลย์ ประสมศักดิ์ (2557) พบว่า การบูรณาการเครือข่ายจากทุกภาคส่วนเป็นพลัง ร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละฝ่ายใช้จุดแข็งสนับสนุนกัน ขณะที่องค์การบริหารส่วน จังหวัดช่วยเสริมทรัพยากร ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นและสะท้อนพลังการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ เข้มแข็ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินผลการใช้ซอฟต์แวร์ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

(1) นโยบายการจัดการขยะของตำบลบ้านแท่น มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและการยอมรับจากประชาชนอย่างชัดเจน นโยบาย ดังกล่าวให้ความสำคัญกับการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทตั้งแต่ การรับรู้ข้อมูล การวางแผน ไปจนถึงการปฏิบัติจริง ผ่านการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย โปร่งใส และ ต่อเนื่อง ในเชิงการดำเนินงาน นโยบายถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการลดขยะตั้งแต่ต้น ทาง การคัดแยก การนำกลับมาใช้ประโยชน์และการรีไซเคิล ตลอดจนการกำจัดขยะอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้หลักการจัดการขยะสามารถนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนได้จริง และสอดคล้องกับวิถีชุมชน อันเอื้อต่อการพัฒนาระบบ การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอนก ฝายจำปา (2563) พบว่า การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม การลดขยะต้นทาง การคัดแยก การรีไซเคิล และการกำจัดอย่างเหมาะสม โดยอาศัยความร่วมมือ ของประชาชน กลไกขับเคลื่อนที่ชัดเจน และนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ควบคู่กับการ ส่งเสริมความรู้และแรงจูงใจ เพื่อสร้างพฤติกรรมจัดการขยะที่ยั่งยืนในชุมชน

(2) ซอฟต์แวร์เป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพลังของชุมชน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม ศาสนา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญ การกำหนดเป้าหมายร่วมของชุมชนในมิติด้าน

สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และนโยบาย สะท้อนแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความสมดุลและพอเพียง ขณะเดียวกัน การสร้างแรงจูงใจผ่านทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น แสดงถึงการบูรณาการพุทธศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษาเข้ากับการขับเคลื่อนนโยบายอย่างสอดคล้อง สอดประสาน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับเครือข่ายวัด โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนากลไกชุมชนถาวร เช่น ธนาคารขยะ กองทุน และระบบติดตามประเมินผล ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วม ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน และนำไปสู่ความยั่งยืนของนโยบายและการจัดการขยะในระดับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิงอร เนตรานนท์ (2563) พบว่า อำนาจของชาติได้เปลี่ยนจากการพึ่งพา Hard Power สู่การใช้ Soft Power โดยไทยมีจุดแข็งจากสถาบันพระมหากษัตริย์ พุทธศาสนา หลักเศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรม และศักยภาพด้านต่าง ๆ ซึ่งเมื่อผสมผสานกับปณิธานร่วมและการดำเนินงานตามเจตนารมณ์รัฐ จะช่วยยกระดับ Soft Power ของไทยให้โดดเด่นยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง ซอฟต์พาวเวอร์ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัยโมเดลพลังซอฟต์พาวเวอร์ 4 มิติ เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่มองการจัดการขยะชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งขับเคลื่อนด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม และจิตสำนึกร่วม มากกว่าการบังคับเชิงนโยบาย โดยประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายร่วมอย่างเป็นองค์รวม การสร้างแรงจูงใจทางสังคมและเศรษฐกิจ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างกลไกชุมชนที่เป็นรูปธรรมและโปร่งใส ทั้งนี้ โมเดลดังกล่าวสะท้อนการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เสริมสร้างศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชน เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และความเข้มแข็งของสังคมท้องถิ่นในระยะยาวอย่างเป็นระบบ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ซอฟต์แวร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นและการจัดการขยะในจังหวัดชัยภูมิ ชี้ให้เห็นว่า นโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะของตำบลบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความเข้มแข็ง ประสิทธิภาพ และการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารเชิงนโยบาย และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากการบูรณาการพลังซอฟต์แวร์ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ผ่าน 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วมเชิงองค์รวมที่ทำให้การลดและคัดแยกขยะกลายเป็นวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ การสร้างแรงจูงใจบนฐานวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ร่วมกับบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เอื้อต่อพฤติกรรมสมัครใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วม และการพัฒนากลไกชุมชนถาวรที่คำนึงความต่อเนื่องของนโยบาย ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่า การใช้ซอฟต์แวร์ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นด้านการจัดการขยะ เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เนื่องจากตั้งอยู่บนพลังและทุนทางสังคมของชุมชน ช่วยให้การดำเนินนโยบายเกิดจากความสมัครใจ ความภาคภูมิใจ และความเป็นเจ้าของร่วม อันนำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายและการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบน ควรพัฒนานโยบายการจัดการขยะฐานกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยบูรณาการวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น และบุคคลต้นแบบเป็นกลไกหลักในการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจ เพื่อเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและปลูกฝังพฤติกรรมจัดการขยะที่เกิดจากความสมัครใจและยั่งยืนในระดับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างแรงจูงใจแก่ครัวเรือนและชุมชนผ่านระบบรางวัลและการยกย่องต้นแบบ ควบคู่กับการสื่อสารสองทางที่โปร่งใสผ่านเวทีชุมชนและเครือข่ายผู้นำ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและทำให้หลัก 3Rs เป็นพฤติกรรมประจำวันอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรต่อยอดผลการวิจัยนี้ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำโมเดลซอฟต์แวร์ไปทดลองใช้ในพื้นที่จริงผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ เพื่อประเมินศักยภาพการขยายผลและพัฒนาโมเดลที่เหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในบริบทชุมชนที่หลากหลายอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). รายงานประจำปี 2566. ม.ป.ท.: กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2566–2570. ชัยภูมิ: สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ.
- ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 115–127.
- เทศบาลตำบลบ้านแท่น. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570. ชัยภูมิ: กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ.
- ปัญญา คล้ายเดช และทักษิณ ประชามอญ. (2567). การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9(1), 367–380.
- ปิยพันธุ์ แสงทอง, วราวุฒิ มหามิตร และวาสนา แสงทอง. (2563). แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับกระบวนการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ ตำบลนาฝายอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2(3), 13–14.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1–71.

- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการปกครองท้องถิ่น: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุขุมลย์ ประสมศักดิ์. (2557). กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- อิงอร เนตรานนท์. (2563). พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของชาวไทยในศตวรรษที่ 21. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต, กรุงเทพฯ.
- เอนก ฝ่ายจำปา. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารสภาการสาธารณสุข*, 2(1), 1–17.
- Nye, J. S., Jr. (2005). Soft power and higher education. In *Forum for the future of higher education*. Harvard University.
- Yamane, T. (1967). *Elementary sampling theory*. New Jersey: Prentice Hall.